



Bulletin

Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty v ČR

Číslo 2

Duben 2011

Hlavní téma vydání:
Novela zákona o pobytu cizinců

Uvnitř tohoto vydání:

Cena za předčasné narození je pro migranty vysoká	1,3
<i>Blanka Charvátová, InBáze Berkat</i>	
Důvody a okolnosti vzniku novely zákona o pobytu cizinců	1,2
<i>Pavla Hradečná, SIMI</i>	
Detence cizinců: vliv novely a návratové směrnice	2,3
<i>Eva Holá, OPU</i>	
Pražské úřady pro cizince (dočasně) bez jazykové bariéry	3
<i>Jitka Polanská, ČvT</i>	
Pár čísel o migraci	3
Novinky od členů Konsorcia	4

Cena za předčasné narození je pro migranty vysoká

V souvislosti s přístupem cizinců k zdravotnímu pojištění se objevují tragické až bizarní příběhy. Jedním z nich je případ mongolského chlapce jménem Temuulen. Dítě se narodilo v Brně v dubnu 2010 a z nemocnice si ho domů odnesli s dluhem 808 tisíc korun. Temuulenovi rodiče pracují ve firmě APOS v Blansku, kde šíjí volanty. Paní Bayarmaa pracovala v dubnu 2010 v Čechách již čtyři a půl roku, její manžel o rok méně. Oba získali pracovní pobyt za účelem zaměstnání. V době, kdy



Bayarmaa otěhotněla, byli oba jako zaměstnanci již několik let v systému veřejného zdravotního

pojištění, zaměstnavatel za ně samozřejmě platil i sociální pojištění a odváděl daně, stejně jako za české zaměstnance.

Situace se ale začala lišit v okamžiku, kdy Bayarmaa otěhotněla. České miminko je okamžikem narození (i předčasného) zahrnuto do systému veřejné zdravotní péče, je automaticky pojištěno u stejné zdravotní pojišťovny jako jeho matka. Dítě narozené cizince, i když předtím řádně platila zdravotní pojištění a sama je v systému veřejné zdravotní péče, žádné pojištění okamžikem narození nezískává. Na tuto skutečnost doplatili Temuulenovi rodiče. Miminko se narodilo předčasně – o celé dva měsíce dříve, a na tyto dva měsíce bylo umístěno v inkubátoru ve Fakultní nemocnici v Brně. Po celou dobu samozřejmě nebylo pojištěno, jediné existující pojištění „Novorozenec“ u Pojišťovny VZP bylo finančně příliš náročné, totiž 4 000 Kč na měsíc, a vše se

navíc muselo platit předem. Nazíráno zpětně by jim stejně pomohlo jenom částečně, celkové náklady péče o Temuulena se vyšplhaly na 808 885 Kč a toto komerční pojištění hradí náklady pouze do výše 300 000 Kč.

Dalším problémem byla sku-

Dítě se narodilo v Brně v dubnu 2010. Z nemocnice si ho rodiče domů odnesli s dluhem 808 tisíc korun.

tečnost, že churavé miminko nechtěly komerční pojišťovny pojistit vůbec (běžná praxe je, že pojišťují děti až po propuštění z porodnice).

Rodiče se mohli placení vyhnout, kdyby závazek nepřijali – zadlužený byl vlastně Temuulen. Zachovali se však slušně a nyní musí každý měsíc splácet pojišťovnou vyměřených 5 tisíc korun.

Pokračování na str. 3

Důvody a okolnosti vzniku novely zákona o pobytu cizinců

Koncem roku 2010 byla přijata novela zákona o pobytu cizinců a souvisejících předpisů, která opět přináší zásadní změny v oblasti migrace. ČR v ní transponovala celkem 3 evropské směrnice – sankční, návratovou (úskalí transkripce této směrnice viz článek níže) a o modrých kartách a dále nařízení týkající se povinnosti biometrických údajů či společného vízového kodexu. Ve stručnosti lze říct, že pokud jde o práva cizinců, novela je značně deficitní. Například už tak sporné téma české migrační legislativy, a sice institut zajištění, se stalo ještě kontroverznějším, když bylo vyu-

žito těch nejzazších limitů, které evropská legislativa povoluje. Novela ale přinesla i další novinky, reagující na to, co stát pocítuje jako problém.

Pro lepší představu je nutné se vrátit o pár roků zpět. Pracovní trh v ČR tehdy potřeboval novou pracovní sílu a hledal ji v zahraničí (viz zelené karty aj.). V průběhu roku 2008 ale došlo k nečekanému obrátu. Finanční krize a její odraz v podobě hospodářské recese učinily úvahám o otevírání pracovního trhu cizincům přítrž. O práci přicházelo každý den mnoho osob. Mezi ně patřily tisíce zahraničních dělníků, kteří byli

na žebříčku propuštěných na prvním místě. Zájem na importu další cizí pracovní síly začal rapidně upadat.

V této souvislosti se otevřelo i jedno z kontroverzních témat ve vztahu k zaměstnávání cizinců, a sice tzv. agenturní zaměstnávání a zaměstnanci v pozici levné pracovní síly, která vykazuje pod tlakem okolností vyšší výkonnost, ochotu tvrdě pracovat i za ztížených podmínek a závislost na zaměstnavateli až otrockého typu.

Stát se na situaci v oblasti agenturního zaměstnávání pokusil odpovědět úpravou předpisů, **Pokračování na str. 2**

Detence cizinců: vliv novely a návratové směrnice

Návratová směrnice usiluje o společnou úpravu norem a postupů, jak zajistit návrat neoprávněně pobývajících cizinců ze třetích zemí. Její podoba ale bývá kritizována, že jako kompromis praktik jednotlivých států nepřináší z hlediska ochrany práv cizinců vlastně vůbec nic. Novela zákona dala těmto hlasům v některých ohledech zapravdu. Dle očekávání i čeští zákonodárci využili možnosti prodloužit dobu zajištění na maximum. Navzdory obligátní připomínce, že členské státy mohou zachovat příznivější úpravu, novela zavádí možnost prodloužovat zajištění cizince až na rok a půl (545 dní). Stojí za

to ale zdůraznit, že jak směrnice, tak zákon o pobytu cizinců stále chápe 180 dnů jako první a zásadní časový limit zajištění, který lze prodloužovat jen v taxativně stanovených případech. Transpozice zmíněné směrnice přináší, alespoň teoreticky, i některá pozitiva. Předně je to vytvoření institutu tzv. zvláštních opatření za účelem vycestování, která by policie měla uplatnit před zajištěním cizince. Směrnice totiž, na rozdíl od dosavadní české právní úpravy, stojí na principu „zajištění až jako poslední možnost“. Cizinec by měl mít možnost i v případě pobytu bez oprávnění vycestovat dobrovol-

ně. Bohužel se českým zákonodárcům do zákona o pobytu cizinců nepodařilo plně promítnout určitou hierarchii, podle které by se mělo při Návratové směrnice usiluje o společnou úpravu norem a postupů, jak zajistit návrat neoprávněně pobývajících cizinců ze třetích zemí. Její podoba ale bývá kritizována, že jako kompromis praktik jednotlivých států nepřináší z hlediska ochrany práv cizinců vlastně vůbec nic. Novela zákona dala těmto hlasům v některých ohledech zapravdu. Dle očekávání i čeští zákonodárci využili možnosti prodloužit dobu zajištění na maximum. Navzdory obligátní připomínce,

že členské státy mohou zachovat příznivější úpravu, novela zavádí možnost prodloužovat zajištění cizince až na rok a půl. Stojí za to ale zdůraznit, že jak směrnice, tak zákon o pobytu cizinců stále chápe 180 dnů jako první a zásadní časový limit zajištění, který lze prodloužovat jen v taxativně stanovených případech. Transpozice zmíněné směrnice přináší, alespoň teoreticky, i některá pozitiva.

Předně je to vytvoření institutu tzv. zvláštních opatření za účelem vycestování, která by policie měla uplatnit před zajištěním cizince.

Pokračování na str. 3

Důvody a okolnosti vzniku novely zákona o pobytu cizinců

(ze strany I) ...spočívající ve zpřísněném dohledu nad činnostmi jednotlivých agentur. Ani změny, účinné od ledna 2009, nevyřešily množství problémů, s tímto jevem spojených, které svědčí o konstantním porušování právních předpisů a práv cizinců.

Stát se pokusil i o reakci na dopady ekonomické krize do oblasti zaměstnávání cizinců a přišel s několika návrhy, které dostaly konkrétní podobu počátkem roku 2009. Jejich podstatou bylo především přimět propuštěné cizince k opuštění země. Představitelé NNO i odborné veřejnosti se znepokojením sledovali postoj, vyjádřený v usnesení vlády k zajištění bezpečnostní situace České republiky v souvislosti s propuštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize, který poznamenal veškeré oficiální dění v této oblasti a vedl i k návrhu některých opatření s přímým dopadem do života cizinců. Materiál obsahoval návrhy opatření praktické i legislativní povahy. Mezi ně patřilo přichystat zpřísnění udělování víz nad 90 dnů za účelem zaměstnání, podnikání a účasti v právnické osobě. Zároveň počítal i s dobrovolnými návraty. Žádné masové odjezdy se však nekonaly, mimo jiné i proto, že

např. dobrovolný návrat neregulérních cizinců nebyl oproštěn od správního vyhoštění. Následná kritika citovaného materiálu ze strany NNO se týkala absence konkrétních relevantních dat o údajných bezpečnostních rizicích či skutečnosti, že zde chybí analýza řady aspektů, které byly pro vznik následných problémů v oblasti zaměstnávání cizinců důležité – např. že se vůbec nevěnuje závažným podezře-

které život cizinců zcela podřídí potřebám trhu práce, které se také s přijetím novely potvrdily. V novele se odrazil i plánovaný přechod kompetencí cizinecké správy, schválený vládou již v roce 2009.

Velkým tématem posledních let je však přístup cizinců ke zdravotní péči. Přes schválené usnesení Rady vlády pro lidská práva z roku 2009, podporu tehdejšího ministra pro lidská práva, přes aktualizovanou

do systému veřejného zdravotního pojištění (viz článek na str. 3). Novela však přichází s opatřeními, která tvrdě zasahují do života těchto cizinců, kteří musejí mít (mimo těch, za něž pojištění hradí zaměstnavatel) nejen doklad o uzavření cestovního zdravotního pojištění, tj. komerčního, ale i potvrzení o jeho úhradě na celou dobu budoucího pobytu. Také se uznává jen pojištění, které vystavily pojišťovny oprávněné provozovat pojištění v ČR a zvyšuje se cílová částka pojistného plnění, tudíž logicky i cena pojistného. Lobby komerčních pojišťoven zde převládala nad snahou státu se problémem zabývat. Novela tak představuje další z pokusů, jak najít požadovaný kompromis mezi ochranou práv cizinců a hostitelské společnosti, kdy v tomto případě opět převažuje její proti-imigrační charakter. A stejně tak jako ty předchozí, i ona zas o kousek víc přispěla k chaosu, pokud jde o aplikační praxi a komfort při užívání zákona. Nezbyvá než vyčkat na nový cizinecký kodex, na němž se pracuje, a který snad pošle současnou komplikovanou, nepřehlednou a mnohokrát měněnou podobu zákona o pobytu cizinců do propadlých dějin.

Pavla Hradečná SIMI



ním ze zneužívání pravomoci a z úplatkářství, o nichž se hovořilo v souvislosti s personálem některých zastupitelských úřadů, ale i jiných orgánů cizinecké správy. Některé NNO také vyjádřily obavu z budoucích plošných represivních opatření,

Koncepci integrace cizinců z roku 2005 či iniciativu veřejného ochránce práv a NNO nedošlo k žádným pozitivním změnám. Připomeňme, že všichni výše uvedení se shodli na tom, že je třeba začlenit dlouhodobě pobývajících cizince

Pražské úřady pro cizince (dočasně) bez jazykové bariéry

Jazyková bariéra mezi cizinci a úředníky, kteří přijímají a zpracovávají jejich žádosti - jeden z největších problémů v oblasti cizinecké agendy. Od března letošního roku ale na dvě pražská pracoviště OAMP v Cigánkové a Koněvově ulici přicházejí dvakrát týdně na tři hodiny denně sociální pracovníci InBáze Berkat, kteří mluví vietnamsky, mongolsky, ruský, arabsky a anglicky. Mají zde svůj

stolek a pomáhají cizincům vyplnit jejich žádost nebo jim tlumočí při jednání s úředníky. „O službě infomujeme letáky, ale zatím naši pomoci využívají především ti cizinci, kteří přijdou na úřad v době, kdy tam zrovna jsme,“ říká Lyubov Grunkovskaya, jedna ze zapojených terénních pracovníc. Úředníci podle jejích slov na přítomnost jinojazyčných sociálních pracovníků reagují různě:

„Někteří se snaží mluvit anglicky, jiní pošlou cizince, se kterým si nerozumí, rovnou za námi.“ Podle právničky z InBáze Berkatu Oksany Rizak je poskytován servis součástí projektu Asistenční služba migrantům financovaného z Evropského integračního fondu. Je zatím plánovaný na tři měsíce.

Je otázka, zda může za tak krátkou dobu zanechat na cizineckých úřadech výraznější

otisk. „Je to myslím dobrý nápad, ale nevím, kolik cizinců se o něm stihne dozvědět,“ říká Jan Drbohlav, který vede pobočku OAMP v Koněvově ulici. Zapojení vlastních tlumočnicků není zatím v plánech ministerstva vnitra.

Služba InBáze Berkatu tak zůstává ojedinelým pokusem, jak snížit hladinu stresu na obou stranách přepážky.

Jitka Polanská Pm Čt

Pár čísel o migraci

(zdroj: ČSÚ)

Počet lidí s jiným občanstvím v ČR:
(bez žadatelů o azyl)

Konec 2009: **433 305**

Konec 2010: **425 301** (z nich 293 750 ze zemí mimo EU)

Nejpočetnější skupiny cizinců v ČR podle státního občanství

	2009	2010
Ukrajina	131 977	124 339
Slovensko	73 446	71 780
Vietnam	61 126	60 301
Rusko	30 395	31 941
Polsko	19 273	18 242

Cena za předčasné narození je pro migranty vysoká

(ze strany 1) Tato částka je pro ně příliš vysoká, vzhledem k výši výdělků, žádosti o snížení však pojišťovna nevyhověla. V současné době Temuulenovi rodiče svůj závazek splácejí, a to s pomocí sbírek, které pro ně pořádají neziskové organizace. Nyní se nabídka zdravotních

pojišťoven pro období těhotenství a porodu rozšířila, pojištění jsou však stále pro cizince finančně nákladná a nevýhodná. Je třeba zaplatit ho jednorázově předem. Plnění může například začít v intervalu od 3 do 8 měsíců po uzavření pojištění – to znamená, že těhotná by jej měla

uzavřít pokud možno v prvním měsíci těhotenství, aby jí z něho plynul nějaký užitek, atd. Podobná ustanovení jsou samozřejmě ve smlouvě vyvedena v nejmenším možném písmu.

Toto vše vytváří dojem, že se sociální rozměr zdravotního pojištění v případě pojišťování

cizinců zcela vytrácí, zůstává zde pouze touha po snadném a jednoduchém zisku. Způsob, jak z lidí, kteří by byli kulturním i materiálním přínosem pro tuto zemi, rychle navyrábět „sociální případy“ závislé na cizí pomoci.

Blanka Charvátová
InBáze Berkat

Detence cizinců: vliv novely a návratové směrnice

(ze strany 2) Směrnice totiž, na rozdíl od dosavadní české právní úpravy, stojí na principu „zajištění až jako poslední možnost“. Cizinec by měl mít možnost i v případě pobytu bez oprávnění vycestovat dobrovolně. Bohužel se českým zákonodárcům do zákona o pobytu cizinců nepodařilo plně promítnout určitou hierarchii, podle které by se mělo při ukončování neoprávněného pobytu postupovat.

Česká právní úprava tak stojí a padá se schopností kompetentního orgánu (cizinecké policie) uchopit zákonná ustanovení v kontextu návratové směrnice. Od ledna se tedy zásadně změnila ustanovení, podle kterých má policie postu-

povat při zajištění cizince. Zákon stanoví více podmínek, nicméně lze shrnout, že prostě nestačí samotný neoprávněný pobyt cizince. Tento závěr ostatně odmítal Nejvyšší správní soud i před přijetím novely. Současná úprava dává policii v těchto případech zjevnou možnost alternativního postupu. Obava, že cizinec nevycestuje, není dostatečná k odůvodnění zajištění, ale má vést policii k uplatnění finanční záruky či povinnosti se na policii hlásit. Postupy, které některé odbory cizinecké policie zvolily, bohužel naznačují, že nové principy zajištění jsou jim cizí. U cizinců zajištěných před účinností zákona mělo dojít k posouzení důvodů dle nové úpravy a u

řady z nich k propuštění ze zajištění.

Podstatně se to týkalo hlavně těch, kteří byli zajištěni za účelem předání podle mezinárodní smlouvy. Skupina cizinců, které policie smí nadále zajišťovat, se podstatně zúžila.

„Směrnice totiž, na rozdíl od dosavadní české právní úpravy, stojí na principu ‚zajištění až jako poslední možnost‘.“

Cizinci, kteří v důsledku novely do této skupiny nespádají, tedy měli být propuštěni. Bohužel policie k žádnému překvalifikování vůbec nepřistoupila

(v zajištění tak setrvávají cizinci zajištění podle neexistující normy), respektive automaticky osoby „přezajistila“ za účelem vyhoštění. Nová rozhodnutí byla ve většině případů skoro nesrozumitelná a policie vůbec nedokázala odůvodnit, proč nebylo namíste použít mírnějších prostředků. Nezákonnost takových rozhodnutí potvrdil ve vícero rozsudcích Městský soud v Praze (například rozsudek č.j. 7 A 35/2011 ze dne 24. 2. 2011). Bohužel ani u nově zajištěných (po lednu 2011) nejsou výjimečné případy těch, kteří byli za pobyt bez povolení (víza) při různých příležitostech rovnou zajištěni s výše citovanými argumenty.

Eva Holá OPU



Konsorcium
nevládních organizací
pracujících s migranty
v ČR

Vladislavova 10
Praha 1
110 00
office@konsorcium-nno.cz

Telefon: +420 224 946 635

E-mail:
bulletin-konsorcium@seznam.cz
Web: www.konsorcium-nno.cz

Jsme také na webových
stránkách našich členů:

Člověk v tísni, Program
migrace
www.migration4media.net

InBáze Berkat
www.inbaze.cz

META
www.meta-os.cz

Multikulturální centrum Praha
www.migraceonline.cz

Organizace pro pomoc
uprchlíkům
www.opu.cz

Poradna pro integraci
www.p-p-i.cz

Sdružení pro integraci a
migraci
www.uprchlici.cz

SOZE
www.soze.cz

Finančně podpořeno
Nadací Open Society Fund
Praha v rámci mimořádného
grantového programu „Zlepšení
postavení pracovních migrantů“.

Nadace

OPEN SOCIETY FUND PRAHA

Novinky od členů Konsorcia

• **InBáze – Berkat o.s.** zahájila v rámci projektu **Terénní Asistenční Služby pro Migranty v Praze a Dalších Lokality ČR** v březnu svoji činnost přímo na pobočkách OAMP, Oddělení pobytu cizinců Koněvova a Cigánkova v Praze. Kulturní mediátoři nabízí v konkrétní dobu bezplatné tlumočení a pomoc s vyplňováním formulářů v ruštině, běloruštině, vietnamštině, mongolštině, arabštině a angličtině. Pilotní fáze této služby březen – květen 2011. Projekt je financován MVČR. Pracovní doba OPC Koněvova: Pondělí 10-13 hod: arabština, angličtina, mongolština, Středa 9-12 hod: ruština, běloruštin, vietnamština, angličtina

Pracovní doba OPC Cigánkova: Pondělí 10-13 hod: ruština, běloruštin, vietnamština, angličtina, Čtvrtek 10-13 hod: arabština, angličtina, mongolština.

• S novým rokem rozjelo

akreditaci na vzdělávací program "Migrace a my". Více informací na www.opu.cz

• **Program migrace společnosti Člověk v tísni** ve spolupráci s radiem Wave připravuje **rozhlasový pořad o životě v zahraničí**, na kterém se budou aktivně podílet i samotní migranti v Česku. K slyšení budou rozhovory nejen s migranty zde, ale i s Čechy v zahraničí, reportáže či ankety na různá témata. Pořad bude vysílán od září tohoto roku a doplňovat ho budou i webové stránky a veřejné akce. Tento projekt navazuje na sérii rozhlasových tréninků, kterou zorganizoval Program migrace ČVt pro migranty usilující o zlepšení mediálního obrazu a veřejné debaty o migraci.

Mezi další aktivity Programu migrace patří blog Fóra migrantů. Nejnovější příspěvky na různá témata si můžete přečíst na adrese Forummigrantu.blog.idnes.cz.

• **Sdružení pro integraci a migraci** i nové zajímavé aktivity. Většina z nich probíhá pod hlavičkou projektu Zvýšení role neziskového sektoru v oblasti sociální integrace pracovních migrantů v ČR, financovaného z ESF prostřednictvím OPLZZ a společně jim je, že pomáhají cizincům a cizinkám na trhu práce bránit se vykořisťování ze strany nejrozličnějších zprostředkovatelů a naopak lépe a snáze komunikovat se státními institucemi. Projekt je postavený na mezinárodní spolupráci za účelem přenosu dobré praxe z jiných evropských zemí. Prvním výsledkem této vzájemné spolupráce je březnový seminář o pracovní migraci za účasti rakouských a portugalských zástupců neziskové sféry. Nevládní organizace Zentrum für MigrantInnen Tirol a Solidariedade Imigrante jeho prostřednictvím přiblíží úspěšnou spolupráci neziskového sektoru, cizinců a například úřadů

• **META o.s. - Sdružení pro příležitosti mladých migrantů** se stěhuje! Od 1. května organizace se stěhuje do nového prostoru v Ječné ulici (Praha 2). Nová adresa: META o.s., Ječná 17 (3. patro), 120 00 (v blízkosti tramvajové zastávky Štěpánská) Pevná linka 222 521 446 zůstává beze změny.

Webový informační portál www.inkluzivniskola.cz má od minulého bulletinu na svém kontě dva úspěchy. Sdružení META získalo za vytvoření portálu **ocenění Naděжда 2010**, které uděluje Centrum pro integraci cizinců za významné pozitivní počiny v oblasti integrace cizinců. Za nejvyšší dosažený počet anketních hlasů získala META ještě další ocenění, tzv. Velkou Naděжду.

Druhým úspěchem je postoupení do finálního výběru hodnocených projektů v rámci Ceny Nadace ERSTE za přínos sociální integraci 2011.

práce či odpovědných ministerstev. Díky vstřícnému přístupu českých orgánů se zahraniční hosté mohou naopak seznámit s prací ministerstva vnitra či ministerstva práce a sociálních věcí. V březnu se také bude konat první ze série **13 besed, které Sdružení pro integraci a migraci organizuje na základních školách v regionu Praha a Střední Čechy**. Na tyto besedy budou navazovat **multikulturní večery pro veřejnost** ve stejném počtu, na kterých se rodiče dětí, sousedé a místní komunita budou.

• **Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR** spustilo na svém webu databázi služeb poskytovaných jednotlivými členskými organizacemi pro zlepšení dostupnosti služeb.

• **Organizace pro pomoc uprchlíkům** byla udělena 23.2. akreditace od MŠMT ČR na "OPU-Vzdělávací instituce" a zároveň organizace získala

• Na konci března 2011 pořádalo **Multikulturální centrum Praha** konferenci na téma přístup médií k měnící se společnosti, možnosti tradičních a nových médií. Jedním z hostů byl Frans Jennekens, ředitel sekce diverzity Evropské televizní a rozhlasové unie, který nastínil přístup nizozemských médií k multikulturálním tématům. Pozvání přijal i ředitel ČT nových médií Milan Fridrich a další zajímaví hosté. Sestřih jednotlivých příspěvků můžete shlédnout na Migraceonline.cz

Další celodenní konference MKC zaměřená na lokální integraci se plánuje na 4. května 2011 v Goethe Institutu v Praze. Pozvání přijal Thomas Huddleston z Migration Policy Group, hlavní výzkumník studie MIPEX i odborníci z německých měst, kteří se lokální integraci dlouhodobě zabývají. Bližší informace a program najdete opět na www.migraceonline.cz